

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΑΝΩΝΥΜΟΥ. ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΕ ΑΠΛΗ ΦΡΑΣΗ

1. Οί εκδόσεις και ὁ σκοπὸς τοῦ ὑπομνήματος.....	35
2. Ὁ ἀντίκτυπος τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας θεολογικῶν καὶ λειτουργικῶν τάσεων στὴ σκέψη τοῦ ἀνωνύμου ἐρμηνευτῆ.....	35
3. Ἡ τυπολογία τοῦ Ναοῦ καὶ ἡ Λειτουργία τοῦ Λόγου.....	37
4. Ἐρμηνευτικὰ πρότυπα τῆς με ἀπλῆ φράση Ἐξήγησης τῆς θείας Λειτουργίας.....	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

1. Ὁ Νεόφυτος Μεταξὰς καὶ οἱ πηγὲς τοῦ ὑπομνήματός του	59
2. Τάξη καὶ θεωρία τῶν τελουμένων κατὰ τὴν πρώτη εἴσοδο καὶ στὸ πλαίσιο τῆς ἀρχιερατικῆς θείας Λειτουργίας.....	71
3. Ἡ μεγάλη εἴσοδος καὶ καὶ τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ.....	79
4. «Εἰς τρόπον τῶν κοινωνούντων». Τὰ πρὶν καὶ τὰ μετὰ τῆς θείας Κοινωνίας.....	94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ο ΔΑΝΙΗΛ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΩΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

1. Πηγές, διαίρεση καὶ σκοπὸς τοῦ ὑπομνήματος.....	105
2. Τάξη καὶ θεωρία τῆς Προσκομιδῆς.....	116
3. «Εὐχεται ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ λαοῦ». Πτυχὲς ἀπὸ τὰ ἐν τῇ θείᾳ Λειτουργίᾳ σημαίνόμενα.....	133
4. «Τὸν ἄνθρακα ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἔλαβεν». Ἀναφορὰ στὸν τρόπο κοινωνίας τῶν πιστῶν.....	142

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ**ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ 30
ΤΗΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ**

1. Ἡ σχέση τοῦ ὑπομνήματος μετὰ τὸ ἔργο «Κατήχησις Ἱερὰ ...» τοῦ Νικολάου Βούλγαρη	155
2. Κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ κειμένου	167
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	223

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ στὸ πλαίσιο τοῦ ΙΓ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων εἰσήγησή μας (Τήνος, 19-21.9.2013) γιὰ τὰ νεότερα ἐρμηνευτικὰ τῆς θείας Λειτουργίας ὑπομνήματα, ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ γιὰ βαθύτερη μελέτη τῶν λειτουργικῶν ὑπομνημάτων τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰώνα. Ἡ ἐκρηκτικὴ πράγματι μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση παραγωγὴ σχετικῶν μὲ τὴ θεία Λειτουργία Ἐξηγήσεων ἀξίζει νὰ ἐρευνηθεῖ προκειμένου νὰ ἐντοπισθοῦν οἱ πηγές καὶ νὰ ἀξιολογηθοῦν οἱ λειτουργικὲς τάσεις καὶ οἱ πνευματικὲς ἀναζητήσεις τῆς ἐποχῆς.

Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ ἢ παρούσα μελέτη καλύπτει ἓνα κενὸ στὴν ἔρευνα τῆς λειτουργικῆς ὑπομνηματιστικῆς παράδοσης τῆς ἑλληνόφωνης, τουλάχιστον, Ὁρθοδοξίας. Προσθέτει ἓναν κρίκο στὴν ἀλυσίδα τῆς δημιουργίας τῶν λειτουργικῶν ὑπομνημάτων, τὰ ὁποῖα συνεχίστηκαν τὸν παρελθόντα αἰώνα (20ό) ἀπὸ τὴ σύγχρονη σχετικὴ διορθόδοξη ὑπομνηματιστικὴ προσέγγιση τῆς θείας Λειτουργίας. Πιστεύουμε ὅτι ἡ ἐρμηνευτικὴ περὶ τὴν θεία Λειτουργία δραστηριότητα θὰ συνεχίζεται ὅσο θὰ τελεῖται τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ θὰ ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴ διεΐσδυση στὸ ἀπόθετο κάλλος τῆς καὶ ὅσο ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Θεολογία θὰ συνεχίζουν νὰ τρέφουν θεολογικὰ καὶ πνευματικὰ τὰ τέκνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, «τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν» (Ἐφ. 1,14).

Ἐκφράζω ἐγκαρδίως στὸ σημεῖο αὐτὸ τὶς εὐχαριστίες μου στὸν ἀγαπητὸ συνάδελφο π. Νικόδημο Σκρέττα γιὰ τὴν διορθωτικὴ ἐπιμέλεια τοῦ κειμένου. Εὐχαριστῶ ἀκόμη τὸν κ. Νίκο Σπυρίδη γιὰ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ ἐξωφύλλου. Τέλος εὐχαριστῶ τὶς Ἐκδόσεις Κυριακίδη γιὰ τὴν ἔνταξη αὐτῆς τῆς μελέτης στὴ σειρά τῶν βιβλίων των.

Θεσσαλονίκη, 30 Μαρτίου 2014

Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος

Παναγιώτης Ἰ. Σκαλτσῆς